

УДК 338.43.02:352: 351.823.1:332.146

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1\(23\)-1130-1142](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1(23)-1130-1142)

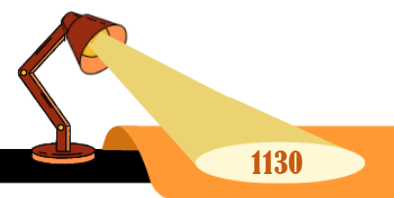
Славкова Олена Павлівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету, м. Суми, <https://orcid.org/0000-0002-1864-0810>

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СТАЛІЙ РОЗВИТОК ГРОМАД

Анотація. У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти функціонування механізмів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників в умовах системних трансформацій, воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Обґрунтовано, що аграрний сектор є ключовим драйвером життєздатності територіальних громад, забезпечуючи від 40% до 70% їхніх власних доходів. Виявлено, що чинна архітектура державної допомоги базується на принципах цифровізації та адресності, де ключовим інструментом виступає Державний аграрний реєстр .

Проаналізовано ефективність основних програм підтримки у 2024–2025 роках: пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%», грантової допомоги «eРобота» на створення садів і теплиць, а також прямих бюджетних дотацій для малих фермерських господарств. Доведено, що ці інструменти сприяють не лише економічній стійкості бізнесу, а й вирішенню соціальних проблем громад шляхом створення нових робочих місць, збільшення надходжень ПДФО та диверсифікації місцевої економіки. Особливу увагу приділено екологічному аспекту сталого розвитку, зокрема стимулюванню органічного землеробства, біоенергетики та раціонального водокористування через механізми державної підтримки.

Виявлено низку інституційних бар'єрів, що обмежують потенціал розвитку громад: нерівномірність доступу до ресурсів між агрохолдингами та малими фермерами, відсутність прямого зв'язку між субсидіями та соціальними зобов'язаннями бізнесу, а також низьку підтримку переробної галузі. Запропоновано комплекс управлінських рішень для оптимізації публічного управління, включаючи впровадження «територіального коефіцієнту» в програмах підтримки, створення регіональних агрохабів та інтеграцію місцевих стратегій розвитку з інструментами ДАР. Зроблено висновок, що сталий розвиток територій можливий лише за умови трансформації державної підтримки з механізму «виживання» у стратегічний інструмент розбудови доданої вартості безпосередньо в громадах.

Ключові слова: державна підтримка, аграрне виробництво, сталий розвиток, територіальні громади, публічне управління, аграрна політика, державний аграрний реєстр, продовольча безпека, додана вартість.

Slavkova Olena Pavlivna Doctor of Economics, Professor, Professor of the Public Management and Administration Department, Sumy National Agrarian University, Sumy, <https://orcid.org/0000-0002-1864-0810>

STATE SUPPORT FOR AGRICULTURAL PRODUCTION AND ITS IMPACT ON SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT

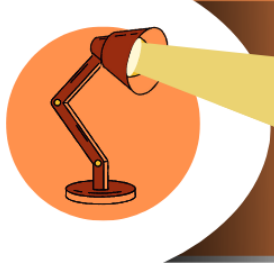
Abstract. The article explores the theoretical and applied aspects of the functioning of state support mechanisms for agricultural producers under conditions of systemic transformations, martial law, and European integration processes. It is substantiated that the agricultural sector is a key driver of the viability of territorial communities, providing from 40% to 70% of their own revenues. The study reveals that the current architecture of state aid is based on the principles of digitalization and targeting, with the State Agrarian Registry serving as the key instrument.

The effectiveness of the main support programs in 2024–2025 is analyzed: the «Affordable Loans 5-7-9%» preferential lending program, the «eWork» grant aid for the creation of orchards and greenhouses, and direct budget subsidies for small farms. It is proven that these instruments contribute not only to the economic resilience of businesses but also to solving social problems of communities by creating new jobs, increasing personal income tax revenues, and diversifying the local economy. Special attention is paid to the environmental aspect of sustainable development, particularly the stimulation of organic farming, bioenergy, and rational water management through state support mechanisms.

A number of institutional barriers limiting the development potential of communities have been identified: uneven access to resources between agro-holdings and small farmers, the lack of a direct link between subsidies and the social obligations of businesses, and low support for the processing industry. A set of management solutions for optimizing public administration is proposed, including the implementation of a "territorial coefficient" in support programs, the creation of municipal agro-hubs, and the integration of local development strategies with SAR tools. It is concluded that sustainable development of territories is possible only through the transformation of state support from a "survival" mechanism into a strategic tool for developing added value directly within communities.

Keywords: state support, agricultural production, sustainable development, territorial communities, public administration, state agrarian registry, agrarian policy, food security, added value.

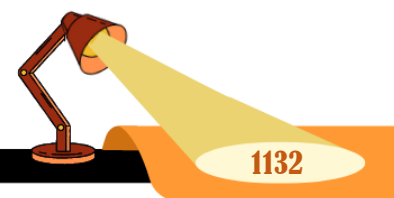

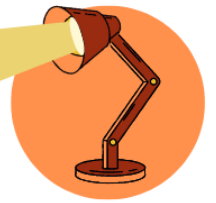

Постановка проблеми. В умовах системних трансформацій та воєнного стану аграрний сектор України виступає не лише гарантом продовольчої безпеки, а й ключовою основою життєздатності територіальних громад. Водночас, існуючий механізм державної підтримки часто демонструє нерівномірний розподіл ресурсів, що поглиблює розрив між великим агробізнесом та малими фермерськими господарствами, які є критично важливими для сільського переселення. Відсутність чіткого зв'язку між наданням підтримки та зобов'язаннями виробників щодо соціально-економічного розвитку знижує потенціал сталого розвитку громад. Сьогодні потребує переосмислення парадигма державного стимулювання, яка має перетворитися з простої підтримки виробництва на стратегічний інструмент створення доданої вартості на місцях. Проблема адаптації адміністративних інструментів у сільськогосподарському виробництві до екологічних стандартів та принципів циркулярної економіки набуває особливої гостроти. Аграрний сектор є не лише основою економіки України, а й ключовим рушієм розвитку сільських громад. Коли ми говоримо про державну підтримку в контексті їх сталого розвитку, ми маємо на увазі перехід від простої «підтримки виробництва» до створення самодостатніх екосистем. Тому для забезпечення регіональної стійкості існує нагальна потреба в наукових дослідженнях ефективної моделі державної підтримки, яка узгоджує інтереси фермерів з потребами сталого розвитку громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти державної підтримки сільського господарства та її роль у розвитку сільських територій перебувають у центрі уваги провідних українських науковців. Теоретичні та прикладні принципи модернізації державної аграрної політики ґрунтовно досліджені в працях Я. Гадзала, Ю. Лупенка, П. Саблука, Ю. Лузана, М.Маліка та інших, які наголошують на необхідності переходу від ресурсного до інноваційного та інвестиційного розвитку. О. Бородіна та О. Шпикуляк приділяють особливу увагу механізмам європейської інтеграції та адаптації аграрного сектору України до стандартів ЄС, наголошуючи на важливості інклюзивного розвитку сільських громад. Питання сталого розвитку територій у контексті децентралізації та фінансової автономії громад аналізували такі дослідники, як М. Пугачов та О. Нечипоренко.

В умовах повномасштабного вторгнення акцент наукових дискусій змістився в бік адаптивної підтримки. Зокрема, фахівці Національного інституту стратегічних досліджень України та Міністерства аграрної політики та продовольства вивчають нові інструменти підтримки, такі як Державний аграрний реєстр (ДАР), програми підтримки малих фермерів, механізми компенсації за розмінування земель. Незважаючи на значний обсяг досліджень, питання прямої кореляції між галузевою підтримкою та показниками соціальної стійкості окремих секторів залишається під питанням. Тому тема роботи є актуальною.

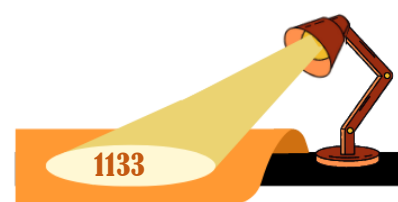

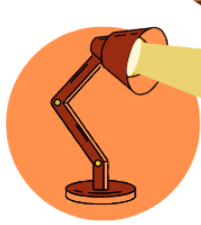
Метою статті є дослідження формування механізмів державної підтримки аграрного виробництва та розробка рекомендацій щодо їх покращення як стратегічного інструменту забезпечення сталого розвитку територіальних громад у контексті повоєнної відбудови та європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Державна підтримка аграрного сектору слугує стратегічним інструментом для вирішення ринкових екстерналій, забезпечуючи фінансову стабільність сільськогосподарських виробників в умовах глобальних продовольчих проблем. Ефективне цілеспрямоване спрямування бюджетних трансфертів не лише зміцнює виробничі процеси, але й формує матеріальну базу для соціально-економічної стійкості місцевих громад. Інтеграція принципів сталого розвитку в субсидії дозволяє узгодити економічні інтереси агробізнесу з екологічними потребами та потребами розвитку сільських районів. Так, на думку колективу авторів, діяльність ключових гравців у сільськогосподарському секторі відіграє значну роль у досягненні цілей сталого розвитку в Україні [1]. Вони вважають, що оцінка існуючих можливостей стимулювання розвитку сільськогосподарського сектору в Україні, зокрема в регіонах, вплине на забезпечення як вищої якості, так і швидшого розвитку цих територій, а також забезпечить більш ефективне досягнення цілей сталого розвитку. Сьогодні розвиток сільських громад вважається частиною регіональної політики, а не окремою політикою. У багатьох європейських країнах розвиток сільських територій став частиною федеральних стратегій регіонального розвитку чи стратегій розвитку окремих регіонів [2].

Що стосується сталого розвитку громад, то необхідно звернути увагу на думку Томашук І. та Хаєцької О., які вважають що сталий розвиток це довгостроковий економічний розвиток, як основа задоволення потреб людини, що відповідає певним умовам та стандартам. А економічний розвиток агропромислового сектору України є однією з найважливіших ланок економічних систем багатьох країн світу з ринковою економікою. Він розвивається в умовах високої енергетичної безпеки, застосування різноманітних агротехнік, охорони навколишнього середовища на основі використання сучасних енерго- та екологозберігаючих технологій, способів та засобів меліорації земель та хімічного виробництва [3].

Вчені Гадзало Я. М. та Лузан Ю. Я. вважають, що ринкові реформи, проведені в аграрному секторі, сформоване інституційне середовище, особливо правова база, виявилися недостатніми для вирішення накопичених соціально-економічних та екологічних проблем розвитку сільських територій. На їх думку, необхідно негайно прийняти закон про державну аграрну політику та прискорити повне відновлення функцій Департаменту аграрної та продовольчої політики України з суттєво оновленими функціями та повноваженнями, який разом з органами місцевого самоврядування має відповідати за реалізацію державної політики в сільському господарстві [4].

Аналіз літературних джерел дозволив вивити ключові аспекти, які фігурують сучасних дослідження які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Ключові аспекти, що фігурують у сучасних дослідженнях:

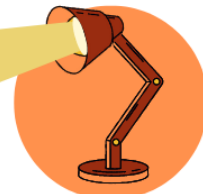
Група дослідників	Фокус дослідження
Академічна школа (НААН)	Стратегічне планування, продовольча безпека, макроекономічні показники.
Інституціоналісти (НІСД)	Державні програми «5-7-9%», антикризове управління, роль міжнародних донорів (USAID).
Регіоналісти	Вплив агробізнесу на бюджети громад (ПДФО), розвиток сільської інфраструктури.

Джерело: узагальнено автором

З початку повномасштабного вторгнення в Україні вітчизняні сільськогосподарські підприємства зазнали величезних втрат через забруднення земель вибухівкою та мінами, руйнування сільськогосподарської та транспортної інфраструктури, а також брак фінансових ресурсів для господарської діяльності. Однак, незважаючи на труднощі, українські товаровиробники продовжують працювати та забезпечувати як внутрішню продовольчу безпеку, так і виробництво експортної продукції. Враховуючи ситуацію що склалася на сьогодні витрати на сільськогосподарське виробництво зростають з року в рік і тому фермери та інші сільськогосподарські товаровиробники потребують фінансової підтримки з боку держави. Незважаючи на обмежені можливості державного бюджету спрямувати значні ресурси на підтримку одного з найважливіших реальних секторів економіки, державна політика, спрямована на стимулювання сільськогосподарського виробництва, розроблена з урахуванням специфіки процесів, що відбуваються на світових сільськогосподарських ринках, а також політики євроінтеграції. Сучасна архітектура державної підтримки базується на принципі цифровізації та адресності [5], де основним інструментом виступає Державний аграрний реєстр.

Проаналізуємо діючі програми підтримки сільськогосподарських товаровиробників за 2025 рік. Перша – це «Програма пільгового кредитування «Доступні кредити під 5-7-9%»» [6]. Це амбітний план, який залишатиметься наріжним каменем фінансової стійкості фермерів до 2025 року. Завдання програми надання кредитів до 90 мільйонів гривень за пільговою процентною ставкою. Дані показують, що за перші місяці року фермери залучили понад 3,7 мільярда гривень, а загальна сума за 2024-2025 роки перевищила 80 мільярдів гривень. За час дії воєнного стану в Україні видано 93 393 кредити на 346,3 млрд. грн, у тому числі банками державного сектору - 68 412 кредитів на 176,2 млрд. грн. Деталізація виданих кредитів наведена в таблиці 2 [7].

Таблиця 2

Видані кредити на фінансування у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» за період воєнного стану

Напрямок кредитування	Сума виданих кредитів, млрд.грн.
фінансування оборотного капіталу	78,41
антивоєнні цілі	56,83
інвестиційні цілі	51,65
переробку сільськогосподарської продукції	50,23
кредити для сільськогосподарських товаровиробників	47,73
кредитування в зоні високого воєнного ризику	46,23
на фінансування енергосервісу	3,39

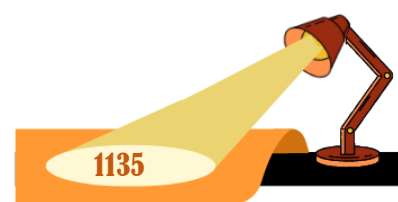
Джерело: сформовано автором за [7]

Загалом, з моменту запуску програми у лютому 2020 року, підписано 128 215 кредитних угод на суму 435,9 млрд. гривень, з яких 88 888 угод на суму 202,8 млрд. гривень підписали державні банки сектору. Ця програма дозволила забезпечити безперервність посівної кампанії, що в свою чергу вплинуло на стабільні надходження податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів та збереження робочих місць у сільській місцевості.

Друга програма – це «Підтримка «еРобота» (сади та теплиці). Цей інструмент спрямований на стимулювання галузей з високою доданою вартістю. Відповідно до програми держава надає субсидії (до 7 мільйонів гривень за одиницю або 10 мільйонів гривень на теплицю) за умови створення нових постійних та сезонних робочих місць. Вона має високий соціальний вплив, а саме перехід від вирощування зернових до інтенсивного садівництва збільшує щільність праці на гектар у 5-10 разів. Це особливо важливо в громадах з великою кількістю трудових ресурсів та сприяє диверсифікації місцевої економіки.

Третя програма на яку ми хочемо звернути увагу це – «Бюджетна підтримка та спеціальна підтримка (на гектар та на поголів'я худоби)». До 2025 року бюджет передбачає близько 4,7 мільярда гривень для прямих виплат дрібним фермерам (до 120 гектарів) та виробникам продукції тваринництва. Ця програма має свої інновації, а саме 4000 гривень на гектар грошової підтримки для фермерських господарств, що працюють у складних умовах. Вона також позитивно впливає на розвиток громади за рахунок підтримки дрібних фермерів та запобігає світовій «монокультурі» з великими маєтками і також допомагає зберегти соціальну структуру українських сіл.

В таблиці 3 наведена порівняльна характеристика впливу вищезазначених програм на сталий розвиток громад.

Таблиця 3

Порівняльна характеристика впливу програм на сталий розвиток

Назва програми	Основний отримувач	Ефект для сталого розвитку громади
Кредити 5-7-9%	Середній агробізнес	Економічна стійкість, підтримка ліквідності громад.
Гранти на сади/теплиці	Малий бізнес, ФОП	Соціальний ефект: нові робочі місця, зайнятість жінок.
Дотації через ДАР	Дрібні фермери	Життєздатність віддалених територій, прозорість обліку.
Компенсація за розмінування	Аграрії на деокупованих територіях	Екологічна безпека, повернення земель в обіг.

Джерело: узагальнено автором

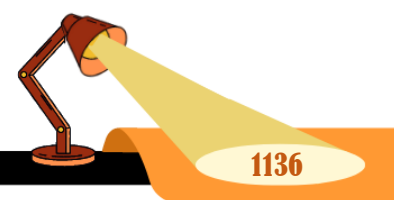
На думку фахівців Українського агрополітичного діалогу найефективніший інструмент, який Україна розробила за останні роки, є впровадження Державного аграрного реєстру – автоматизованої державної інформаційної системи, яка збирає, реєструє, накопичує, обробляє та надає інформацію про фермерів та сільськогосподарську діяльність, яку вони здійснюють [8]. Ця система значно полегшує доступ фермерів до фінансових ресурсів, унеможливаючи втручання третіх сторін у розподіл ресурсів. Вона також є інформаційною платформою, де можна швидко дізнатися про підтримку, що надається проектами міжнародної технічної допомоги. У наданні консультацій щодо фондів підтримки продовження сільськогосподарської діяльності, включаючи ДАР, також дуже важлива роль фахівців з сільського господарства та розвитку сільських районів на рівні громад, які можуть значно скоротити час, необхідний для передачі необхідної інформації користувачам.

Аналіз державних програм демонструє зміну парадигми: державна допомога поступово трансформується з механізму «виживання» на інструмент структурної реструктуризації. Однак ключовою проблемою залишається низький рівень прямої підтримки переробної промисловості та харчової промисловості, що обмежує здатність громад створювати високу додану вартість на місцевому рівні[9].

Визначемо роль агровиробництва у формуванні фінансової спроможності та сталому розвитку громади. Так, у структурі доходів сільських та селищних територіальних громад, надходження від аграрного сектору часто становлять від 40% до 70% загального обсягу власних доходів.

Державна підтримка фермерів безпосередньо конвертується в державні доходи наступними способами:

1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) це основне джерело доходів до бюджету місцевого самоврядування а державна підтримка створення

нових робочих місць, наприклад, через субсидії на садівництво, збільшує кількість офіційно зайнятих осіб, що автоматично збільшує ПДФО.

2. Міцне фінансове становище фермерів, підтримане спеціальними позиками, знижує кредитний ризик місцевого бюджету через землекористування, а саме сплату земельного податку та орендної плати за землю.

3. Фіксований податок (єдиний податок 4 групи) для сільськогосподарських виробників, який повністю залишається в територіальній громаді забезпечує передбачуваність бюджетного планування.

Необхідно відмітити, що у громадах агробізнес часто виконує «квазідержавні» управлінські функції, забезпечуючи соціальну стійкість та розвиток інфраструктури через наступні механізми:

1. Обслуговування комунальних служб, а саме: ремонт місцевих доріг, прибирання снігу взимку, обслуговування систем водопостачання.

2. Соціальна співпраця через укладання меморандумів між місцевими органами влади та сільськогосподарськими підприємствами, в рамках яких підприємство виділяє додаткові кошти на школи, поліклініки та культурні центри (в середньому 100-300 гривень на гектар оброблюваних земель).

3. Забезпечення продовольчої безпеки через постачання продовольства місцевими фермерами, які стали базою створення продовольчих резервів для громад.

На рисунку 1 наведена матриця впливу агросектору на сталий розвиток громад. Як показано на рисунку, державному управлінню необхідно перейти від пасивного податкового прогнозування до активної адвокації. Це означає, що місцеві органи влади повинні допомагати фермерам готувати заявки на отримання державної допомоги, оскільки кожне отримане фінансування сільськогосподарським виробником, є інвестицією в інфраструктуру та сталий розвиток громади.

Основи державної політики у бюджетній, кредитній, ціноутворювальній, регуляторній та інших сферах державного управління, з метою сприяння виробництву сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення, визначаються цілями Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

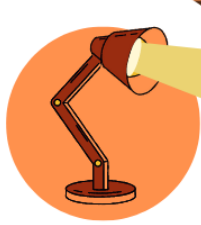

Рисунок 1. Матриця впливу агросектору на сталий розвиток громади
Джерело: узагальнено автором

Наступне на чому ми хочемо зосередити свою увагу це вплив інструментів державної підтримки на реалізацію принципів сталого розвитку в зелених суспільствах та енергоефективності. Загальновідомо, що сталий розвиток означає, що сучасне сільськогосподарське виробництво не повинно виснажувати ресурси для майбутніх поколінь, тому держава використовує фіскальні інструменти для спрямування підприємств у цьому напрямку. Ми вважаємо, що державна підтримка повинна заохочувати відмову від агресивного хімічного сільського господарства, яке безпосередньо впливає на життєдіяльність громади через такі фактори:

- прямі субсидії на органічне землеробство, коли держава частково компенсує витрати на сертифікацію органічної продукції, що сприяє відновленню біорізноманіття та покращенню якості ґрунтових вод у місцевій громаді;
- вимоги до сівозміни, а саме встановлення критеріїв ведення сільського господарства для отримання державних субсидій, які як правило, включають дотримання екологічних норм, які запобігають деградації ґрунтів як значного суспільного активу;
- сприяння будівництву біогазових установок, тому що сільськогосподарські підприємства, які отримують спеціальні кредити на переробку відходів тваринного походження, стають дешевими виробниками тепла та електроенергії,

що має великий соціальний вплив, а саме можливість підключити соціальні установи такі як: школи, дитячі садки до альтернативних видів енергії, що виробляються фермерами, та зменшити навантаження на навколишнє середовище шляхом утилізації відходів;

– державне фінансування через співпрацю з організаціями водокористувачів, що дозволяє громадам підтримувати родючість землі навіть в умовах зміни клімату та запобігає опустелюванню і підтримує управління водними ресурсами в громаді.

В таблиці 4 наведена матриця екологічних результатів державної підтримки.

Таблиця 4

Матриця екологічних результатів державної підтримки

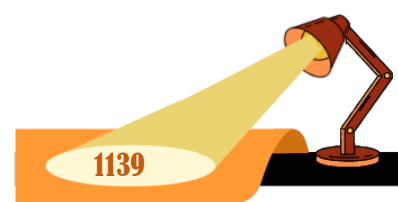
Інструмент підтримки	Екологічний напрям	Вигода для територіальної громади
Органічні дотації	Зниження пестицидного навантаження	Чиста питна вода, здоров'я населення.
Кредити на біоенергетику	Декарбонізація виробництва	Енергетична безпека територіальної громади, нові «зелені» робочі місця.
Гранти на зрошення	Раціональне водокористування	Збереження родючості ґрунтів, кліматична стійкість.

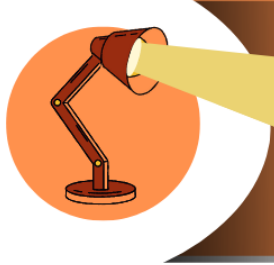
Джерело: узагальнено автором

Державна підтримка в цьому напрямку слугує стимулом для екологічної відповідальності, тому що без фіскальних стимулів фермери часто обирають шлях швидкого прибутку за рахунок інтенсивного використання землі. За допомогою системи субсидій та екологічних вимог державне управління перетворює фермера на «охоронця» навколишнього середовища, що є передумовою сталого розвитку.

Одним із головних бар'єрів в отриманні державної підтримки є складність процедур для малих фермерських господарств порівняно з великими агрохолдингами, тому що великий бізнес має штати юристів та грант-менеджерів, тоді як дрібний фермер у громаді, часто не має ресурсу на підготовку складної документації. І як наслідок кошти отримують ті, хто і так є фінансово стабільним, а дрібні виробники, які є «кістяком» сільських територій, залишаються поза межами підтримки.

Чинне законодавство також часто не передбачає прямої залежності між отриманням державної допомоги та участю бізнесу в розвитку громади. Так аграрій може отримати пільговий кредит від держави, але при цьому мінімізувати податкові виплати в місцевий бюджет через різні схеми оптимізації і як наслідок державний ресурс витрачається, але соціального ефекту для конкретної

території такий як ремонт шкіл, доріг та інше немає. Також багато громад не мають спеціалістів з аграрного розвитку або залучення інвестицій, не володіють інформацією про актуальні гранти та не можуть виступити консультативним хабом для місцевих фермерів. Це призводить до втрати можливостей залучення зовнішніх ресурсів на територію громади через пасивність управління.

Важливою частиною підтримки сільськогосподарської діяльності та місцевого бізнесу загалом є розробка та впровадження планів місцевого розвитку. Кожен регіон та кожна громада можуть обирати місця підтримки на власний розсуд, виходячи з місцевих потреб, враховуючи як місцеву специфіку, так і екологічно-кліматичні умови місцевості. Ми вважаємо, що ключовим бар'єром є фрагментарність надання допомоги, а саме держава підтримує виробника, але «забуває» про територію, на якій він працює. Сталий розвиток громади можливий лише тоді, коли державна підтримка буде синхронізована зі стратегіями розвитку громад.

Вивчення бар'єрів дозволило нам розробити заходи щодо для їх подолання та посилення впливу державної підтримки на розвиток громад.

Перше - впровадження «територіального коефіцієнту» у програмах підтримки. Ми вважаємо, що необхідно внести зміни до критеріїв відбору заявок у Державному аграрному реєстрі, надаючи пріоритет (додаткові бали) тим суб'єктам, які: зареєстровані та сплачують податки безпосередньо в громаді, де розташовані їхні угіддя; мають підписані меморандуми про соціальне партнерство з органами місцевого самоврядування.

Друге - створення регіональних агрохабів чи консультативних центрів. Необхідно на рівні громад або асоціацій громад створити спеціалізовані офіси, які виконуватимуть роль фасилітаторів, що допомагають у підготовці заявок, а саме консультування малих фермерів щодо грантів «єРобота» та кредитів «5-7-9%». Моніторинг реального впливу отриманої підтримки на соціальні показники громади.

Третє - стимулювання кластеризації та кооперації. На нашу думку необхідно підтримувати не лише окремих фермерів, а й їхні об'єднання шляхом надання грантів на спільну переробку з пріоритетним наданням коштів сільськогосподарським кооперативам для будівництва переробних потужностей (цехів заморожки, сушіння, консервування). В результаті додана вартість буде залишається в громаді, створюючи нові робочі місця та збільшуючи податкову базу.

Четверте - цифрова інтеграція «громада-держава», що буде проявлятися в інтеграції геоінформаційних систем громад із Державним аграрним реєстром. Це дозволить органам місцевого самоврядування у режимі реального часу бачити які землі обробляються, а які не знаходяться в обробітку, яку державну допомогу отримали виробники на їхній території, з метою планування спільних проєктів розвитку інфраструктури.

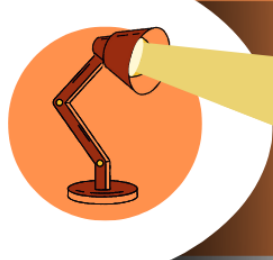
П'яте - переорієнтація громад на «зелені» закупівлі, в тому числі стимулювання фермерів, що отримали державну підтримку на органічне виробництво, через механізм місцевих публічних закупівель, а саме постачання екологічних продуктів у місцеві школи та лікарні.

Висновки. Дослідження підтверджує, що державна підтримка аграрного виробництва є ключовим інструментом зміцнення фінансової спроможності громад, проте її ефективність прямо залежить від адаптивності механізмів публічного управління. Перехід до цифровізованих та адресних програм підтримки дозволив підвищити прозорість розподілу ресурсів, стимулюючи при цьому екологізацію та розвиток соціальної інфраструктури на місцях. Водночас виявлені інституційні бар'єри вимагають посилення ролі органів місцевого самоврядування як активних посередників між державою та малим агробізнесом. Сталий розвиток територій можливий лише за умови інтеграції галузевої аграрної політики з пріоритетами децентралізації та стимулюванням переробки продукції безпосередньо в громадах.

Література:

1. Pavliuk S., Poberezhets H., Kravchenko T., Miroshkina N. The impact of the agricultural sector on the sustainable development of rural territorial communities. *Ekonomika APK*. 2025. №32(1). P. 59-69.
2. Славкова О.П., Соколов М.О. Аграрний бізнес та його вплив на сталий розвиток сільських територій. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. №7. С. 99-101.
3. Томашук І., Хаєцька О. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40 . URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1> (дата звернення 25.12.2025).
4. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6–18.
5. Славкова О.П., Каплун В.М. Можливості цифрової трансформації бізнес-процесів підприємств. Digital transformation of Ukraine's economy by integrating european experience in the context of war and post-war recovery : collective monograph / edited by A. V. Cherep, I. M. Dashko, Yu. O. Ohrenych, O. H. Cherep, V. M. Helman. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P.235-247.
6. Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва паливно-енергетичного комплексу. Постанова Кабінету Міністрів України №627 від 19.06.2025р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР230627?an=38> (дата звернення 25.12.2025).
7. «Доступні кредити 5-7-9%»: понад 69,9 млрд грн отримали підприємці від початку 2025 року. URL: <https://business.dii.gov.ua/news/ponad-69-mlrd-hrn-otrymaly-pidpriyemtsi-vid-rochatku-2025-roku> (дата звернення 30.12.2025).
8. Затишняк В., Павленко С., Ярошко М. Аграрний та сільський розвиток територіальних громад практичний досвід і рекомендації для зміцнення спроможності. «Німецько-український агрополітичний діалог». АПД. Київ 2025. 127 с.
9. Солошенко Р. М. Напрями відновлення аграрного сектору України у післявоєнний період. *Право та державне управління* . 2023. № 2. С.533-541.

References:

1. Pavliuk S., Poberezhets H., Kravchenko T., Miroshkina N. (2025) The impact of the agricultural sector on the sustainable development of rural territorial communities [The impact of the agricultural sector on the sustainable development of rural territorial communities]. *Ekonomika APK*, №32(1), 59-69 [in English].
2. Slavkova O.P., Sokolov M.O. (2016) Ahrarnyi biznes ta yoho vplyv na stalyy rozvytok silskykh terytorii [Agribusiness and its impact on the sustainable development of rural areas.]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. №7, 99-101 [in Ukrainian].
3. Tomashuk I., Khaietska O. (2022) Vplyv ahrarnoho sektoru ekonomiky na stalyy rozvytok silskykh terytorii [The impact of the agricultural sector of the economy on the sustainable development of rural areas]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 40, URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1> (data zvernennia 25.12.2025) [in Ukrainian].
4. Hadzalo Ya. M., Luzan Yu. Ya. (2020) Udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytoriiŭ Ukraïny [Improving public administration of the development of the agrarian sector of the economy and rural areas of Ukraine]. *Ekonomika APK*. № 11, 6–18 [in Ukrainian].
5. Slavkova O.P., Kaplun V.M. (2025) Mozhlyvosti tsyfrovoy transformatsii biznes-protsesiv pidpriemstv [Possibilities of digital transformation of business processes of enterprises]. Digital transformation of Ukraine's economy by integrating european experience in the context of war and post-war recovery : collective monograph / edited by A. V. Cherep, I. M. Dashko, Yu. O. Ohrenych, O. H. Cherep, V. M. Helman. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P.235-247. [in Ukrainian].
6. Poriadok nadannia finansovoi derzhavnoi pidtrymky subiektam pidpriemnytstva palyvno-enerhetychnoho kompleksu [Procedure for providing financial state support to business entities in the fuel and energy complex]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №627 vid 19.06.2025r. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP230627?an=38> [in Ukrainian].
7. «Dostupni kredyty 5-7-9%»: ponad 69,9 mlrd hrn otrymaly pidpriiemtsi vid pochatku 2025 roku ["Affordable loans 5-7-9%": entrepreneurs have received over UAH 69.9 billion since the beginning of 2025]. URL: <https://business.diaa.gov.ua/news/ponad-69-mlrd-hrn-otrymaly-pidpriiemtsi-vid-pochatku-2025-roku> [in Ukrainian].
8. Zatyshniak V., Pavlenko S., Yaroshko M. (2025) Ahrarnyi ta silsky rozvytok terytorialnykh hromad praktychnyi dosvid i rekomendatsii dlia zmitsnennia spromozhnosti [Agrarian and rural development of territorial communities: practical experience and recommendations for capacity building]. «Nimetsko-ukrainskyi ahropolitychnyi dialoh». APD. Kyiv, 127 [in Ukrainian].
9. Soloshenko R. M. (2023) Napriamy vidnovlennia ahrarnoho sektoru Ukrainy u pisliavoiennyi period [Directions for the restoration of the agrarian sector of Ukraine in the post-war period]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 2, 533-541 [in Ukrainian].

